

Nr 611

Av herr **Aastrup**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 175, med förslag till förordning angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggpension, m. m.*

I proposition nr 175 framlägger socialministern förslag till bestämmelser för beräkning av pensionsgrundande inkomst m. m. enligt den tidigare av riksdagen antagna lagen om allmän tjänstepensionering.

Jag erinrar om att den meningsriktning vi representerar förordat en lagstiftning på detta område av helt annan karaktär än den tidigare i år av riksdagen beslutade. Jag understryker att den pensionsordning jag föreslog grundades på en konsekvent valfrihet för enskilda och organisationer att ordna sina pensionsförhållanden efter egen önskan och med hänsynstagande till de skiftande omständigheter som råder inom olika sektorer av arbetslivet. Vidare skulle den ha medgivit en naturlig utveckling av nu förekommande pensionssystem och gjort en snabb och harmonisk tillväxt av nya sådana möjlig utan besvärande samordningssvårigheter.

I nu förevarande sammanhang finns det emellertid särskilda skäl att påpeka, att riksdagen först genom den framlagda propositionen nr 175 får tillfälle att mindre än en månad innan den av riksdagen tidigare beslutade allmänna tjänstepensionslagen skall träda i kraft taga ställning till de närmare bestämmelser, som skall reglera dess praktiska utformning och verkan. Vederbörande myndigheter har därför tvingats att göra omfattande förberedelser i dessa avseenden och näringslivet att försöka förutse och taga hänsyn till hur lagen skulle komma att fungera redan långt innan riksdagen fattat beslut om tillämpningsbestämmelsernas utformning. Detta markerar ytterligare det brådstörtade och oöverlagda i regeringens handläggning av den stora pensionsfrågans slutfas, en handläggning som bjärt kontrasterar mot det långsamma utredningstempot och frånvaron av påskyndande initiativ från regeringens sida under en stor del av efterkrigsperioden i övrigt.

Det nu föreliggande förslaget bär också i många avseenden tydliga spår av att regeringens handläggning framtingat ett hastverk. Det torde heller knappast vara möjligt för riksdagen att under den ytterligt knappa tid, som nu står till förfogande innan den allmänna pensionslagen träder i kraft, verkställa den genomgripande översyn av tillämpningsbestämmelserna som vore erforderlig, om olägenheterna skulle kunna reduceras så mycket som

möjligt. Säkerligen kommer betydande ändringar och tillrättalägganden att bli nödvändiga när vidare erfarenheter vunnits.

För min del vill jag fästa uppmärksamheten på några avsnitt beträffande vilka redan nu behovet av förbättringar klart framstår och som från början bör genomföras.

Arbetstagarbegreppet

Enligt förslaget till allmän tjänstepensionering skall inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse inte vara pensionsgrundande i samma utsträckning som inkomst av förvärvsarbete. Dessutom skall avgift för jordbrukares eller rörelseidkares egen pensionering erläggas av honom själv. Av dessa skäl är det enligt min mening nödvändigt med entydiga bestämmelser om vem som är att betrakta som anställd respektive vem som bör betraktas som egen företagare.

I motion till årets vårriksdag i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition om allmän tjänstepensionering föreslogs från vårt håll, att vid tillämpningen av lagen om allmän tjänstepensionering den skulle betraktas som arbetstagarare som, utan att anställningsförhållande förelåg, ändå intog en beroendeställning av väsentligen samma art som en arbetstagarare till en arbetsgivare.

Med anledning av motionen beslöt riksdagen att i skrivelse uppmana Kungl. Maj:t att vid utformningen av de nu föreliggande tillämpningsbestämmelserna taga hänsyn till de synpunkter som framförts i motionen.

Såvitt jag kunnat finna är emellertid frågan om arbetstagarbegreppet fortfarande inte tillräckligt utredd. Det skall sålunda enligt den föreslagna förordningen angående beräkning av pensionsgrundande inkomst ankomma på riksförsäkringsanstalten att avgöra vem som är att anse som egen företagare eller arbetstagarare.

Besvärinstans i dessa frågor är försäkringsrådet. Enligt vad jag erfarit har man där numera övergått att tolka arbetstagarbegreppet betydligt generösare än tidigare, när det gäller sjukasseförmåner. Den tillämpade tolkningen synes i viss utsträckning överensstämma med den i ovan nämnda motion angivna.

Jag vill emellertid i likhet med *försäkringsinspektionen* framhålla att man knappast kan nöja sig med en hänvisning till praxis inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringen, utan att det samlade materialet bör bearbetas och kompletteras så att någorlunda entydiga regler kan fastställas. Det är därför enligt min mening synnerligen beklagligt, att detta problem ännu inte har fått sin lösning.

Den utredningskommitté som nu arbetar med frågan begärdes från vårt håll redan 1958 men blev av för oss okända skäl inte tillsatt förrän efter

Enligt 38 § 1 mom. riksdagsordningen tillkommer det konstitutionsutskottet att behandla frågor om ändringar i eller tillägg till denna stadga. Det bör därför även ankomma på detta utskott att behandla den grundläggande frågan om ett verkligt behov föreligger att inrätta detta nya organ eller om en önskan att i viss omfattning centralisera riksdagens personalfrågor icke lika väl eller bättre kan tillgodoses genom att ett redan bestående riksdagsorgan, kanslideputerade, får sin behörighet i frågor av förevarande slag vidgad. Först om en förutsättningslös omprövning av detta spörsmål leder till resultatet, att avgörande skäl tala för inrättande av en ny, fristående personalbudgetnämnd inom riksdagen, uppstår spörsmålet om denna nämnds organisation och närmare arbetsuppgifter. Härvid böra även andra uppslag än de som kommit till synes hos kommittén och hos riksgäldsfullmäktige förutsättningslöst omprövas. Med hänsyn till konstitutionsutskottets obegränsade initiativrätt i frågor angående riksdagsstadgan och den därmed sammanhängande plikten för utskottet att oberoende av förslag utifrån förutsättningslöst ompröva olika tänkbara alternativ till en lösning av förevarande frågekomplex saknas anledning att här närmare diskutera dessa alternativa lösningar.

Med anledning av riksgäldsfullmäktiges den 5 november 1959 dagtecknade skrivelse till bankoutskottet angående avlöningsbestämmelserna för de hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemännen m. m. hemställes alltså, att de föreskrifter om en riksdagens personalbudgetnämnd som efter omprövning av frågan kunna finnas erforderliga införas i riksdagsstadgan, samt att konstitutionsutskottet måtte utarbeta härför erforderliga författningsbestämmelser.

Stockholm den 18 november 1959

Karl Damström

David Ollén

Torsten Andersson

ett år. Det är nu angeläget att arbetet inom denna kommitté påskyndas så mycket som möjligt.

Besvärsförfarandet

Besvärsförfarandet i frågor av betydelse i samband med den allmänna tjänstepensioneringen erhöll endast provisorisk utformning i tjänstepensionslagen. Inte heller i de nu av administrationsnämnden utarbetade tillämpningsbestämmelserna har denna fråga fått någon slutlig lösning. Så skall t. ex. fortfarande besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut föras hos Konungen i statsrådet. Olika instanser har att mottaga besvär rörande pensionsgrundande inkomst och avgifter när det gäller arbetsgivares egen pensionering.

I propositionen uttrycker departementschefen den förhoppningen, att administrationsnämndens arbete med fullföljdsförfarandet skall vara slutfört i så god tid att en mera slutgiltig ordning föreligger innan besvärsmålsbestämmelserna i tjänstepensionslagen och de nu av administrationsnämnden föreslagna författningarna behöver tillämpas i större utsträckning.

Jag vill livligt instämma i dessa förhoppningar men kan samtidigt inte underlåta att uttrycka min förvåning över att dessa frågor inte redan nu har fått sin slutgiltiga lösning. Med hänsyn till den långa tid under vilken hela frågan om en allmän tjänstepensionering varit föremål för utredningar och överväganden hade det varit rimligt om dessa frågor nu varit tillräckligt penetrerade. För min del vill jag förorda den från flera håll föreslagna specialdomstolen, som skulle bli en gemensam besvärinstans för i första hand alla de frågor som gäller sjukförsäkringsförmånerna och pensionerna men även för övriga socialförsäkringar.

Beloppsgräns vid avgiftsdebitering

Administrationsnämnden har föreslagit, att arbetsgivare vars avgift överstiger 1 000 kronor per år skall erlägga avgiften direkt till riksförsäkringsanstalten, medan arbetsgivare med lägre avgifter skall erlägga dessa i samband med skatteuppbörd.

Den särskilda avgiftsredovisningen till riksförsäkringsanstalten innebär ett extraarbete för företagen. Detta kommer särskilt att drabba de mindre företag som inte har någon administrativ personal. Genom en höjning av beloppsgränsen till 2 000 kronor skulle ett relativt stort antal mindre företagare undgå detta tidsödande extraarbete. Jag yrkar därför att beloppsgränsen för inbetalning till riksförsäkringsanstalten höjes till 2 000 kronor.

Socialförsäkringsbolagens debiteringsrätt

Nämndens förslag innebär att avgiftsuppbörden för de arbetsgivare, vilkas årliga arbetsgivaravgift uppgår till högst 1 000 kronor, skall ske i an-

knytning till skatteuppbörden, medan direktuppbörd genom riksförsäkringsanstalten skall tillämpas för de övriga. I de fall, då arbetsgivaren har sina anställda yrkesskadeförsäkrade i ett s. k. socialförsäkringsbolag, skall bolaget direkt uppbära avgiften för yrkesskadeförsäkringen, under det att övriga nu ifrågavarande avgifter och bidrag skall uppbäras av riksförsäkringsanstalten. Detta kommer att innebära, att de nämnda socialförsäkringsbolagens roll kraftigt reduceras eller att de helt försvinner. För min del anser jag denna utveckling olycklig. Socialförsäkringsbolagen bör enligt min mening vara väl skickade att debitera även de nu ifrågavarande avgifterna.

Anstånd med betalning av avgifterna

Förslaget innebär att anstånd med erläggande av arbetsgivaravgifterna skall kunna beviljas för en tid av två månader. Därefter kommer icke erlagda avgifter att indrivas.

Jag anser att den föreslagna anståndstiden är för knappt tillmätt och att den därför kan komma att vålla arbetsgivare svårigheter vid oväntat uppkomna likviditetskriser. Jag anser för min del en anståndstid på fyra månader som motiverad.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer jag,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 med förslag till förordning ang. beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän tilläggspensionering måtte besluta

att beloppsgränsen för inbetalning till riksförsäkringsanstalten skall höjas från föreslagna 1 000 till 2 000 kronor,

att socialförsäkringsbolagen skall äga rätt att debitera och uppbära arbetsgivaravgift för allmänna tjänstepensioneringen,

att anståndstiden för inbetalning av arbetsgivaravgift utsträcker från föreslagna 2 månader till 4 månader,

att utskottet måtte utarbeta av ovannämnda förslag föranledda ändringar i föreslagen lagtext samt

att riksdagen i övrigt måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionen anförts.

Stockholm den 28 november 1959

Nils Aastrup